

АСОЦІАЦІЯ МІСТ УКРАЇНИ
СПІЛЬНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
У СФЕРІ ОСВІТИ

ОРГАНІЗАЦІЯ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАДАХ ПІД ЧАС
ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ

2022

ЗМІСТ

КОРОТКИЙ АНАЛІЗ ТОГО, З ЧИМ СТИКАЄТЬСЯ ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ, І ЯК ДІЮТЬ ОКУПАНТИ НА ЗАХОПЛЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ.....	4
ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ НА ЛІНІЇ ФРОНТУ	15
ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ, ЩО ОКУПОВАНІ	16
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ БУЛИ ВИДАНІ ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ (ДОДАТОК 1).....	19
ЗРАЗКИ РІШЕНЬ ОМС (ДОДАТОК 2)	20

СКОРОЧЕННЯ:

АМУ – Асоціація міст України
ВПО – внутрішньо переміщені особи
ГО – громадська організація
ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти
ЗНО – зовнішнє незалежне оцінювання
ЗУ – Закон України
КМДА – Київська міська державна адміністрація
КМУ- Кабінет Міністрів України
Мінюст – Міністерство юстиції України
МОН – Міністерство освіти і науки України
ОМС – органи місцевого самоврядування
ОРДЛО – окремі райони Донецької, Луганської областей
Рф – російська федерація

Розроблено експертами АМУ у травні 2022 року

ВСТУП

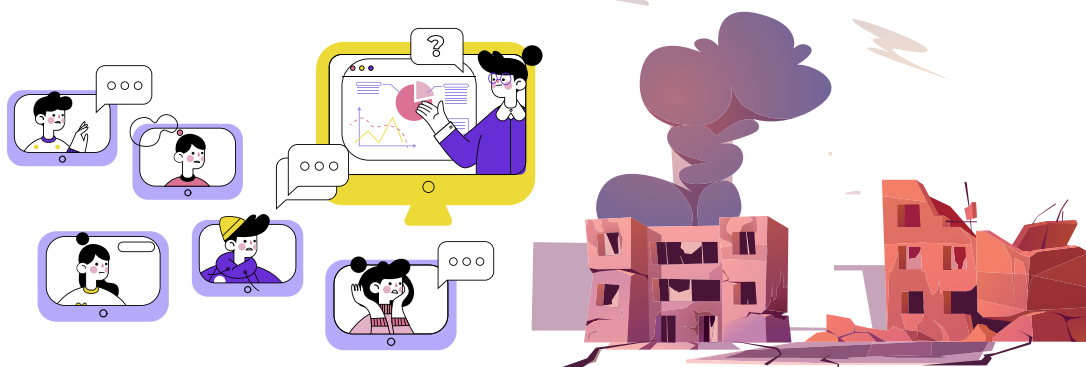
У результаті повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, що почалась 24 лютого цього року, докорінно змінилось усе життя українців. Освітня галузь перестала функціонувати у звичному режимі.

Де це було можливо, впродовж майже трьох місяців органи місцевого самоврядування забезпечували організацію середньої освіти, після двотижневих канікул, які Міністерство освіти і науки України запровадило на всій території України.

Багато громад зіткнулись вперше з таким викликом, адже до лютого, не зважаючи на розпочату з 2014 року збройну агресію РФ в Україні, окрім територій, наближених до лінії зіткнення, громади працювали в умовах мирного часу. Нормативні документи, які б урегульовували алгоритми організації освіти в умовах військової агресії, на початок війни були відсутні.

Сьогодні ж численні виклики, що постають перед місцевими органами управління освітою, потребують швидких та ефективних рішень. Для цього Асоціація міст України розробила методичні рекомендації.

В цьому виданні АМУ пропонує рекомендації щодо організації середньої освіти в громадах під час дії воєнного стану, в залежності від того, до якого типу громади належать, та надає перелік основних нормативно-правових актів, які визначають діяльність органів місцевого самоврядування у сфері освіти. Також у додатках містяться зразки рішень органів місцевого самоврядування та місцевих органів управління освітою.

Ця публікація була підготовлена за підтримки Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Швеції, Польщі, Данії, Естонії та Словенії. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю її авторів та не може жодним чином сприйматися як такий, що відображає погляди Програми «U-LEAD з Європою», уряду України, Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Швеції, Польщі, Данії, Естонії та Словенії

КОРОТКИЙ АНАЛІЗ ТОГО, З ЧИМ СТИКАЄТЬСЯ ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ, І ЯК ДІЮТЬ ОКУПАНТИ НА ЗАХОПЛЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Із 2014 року РФ веде військові дії на території України, які призвели до окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь і частини територій Донецької та Луганської областей. Протягом восьми років окупаційна адміністрація, використовуючи освітні інституції, проводить цілеспрямовану політику знищення національної ідентичності та мілітаризації молоді.

На окупованих територіях РФ і ОРДЛО скасували українське і поширили російське законодавство, змінили освітні програми, стандарти освіти й вимоги до рівня знань. Освіта українською мовою на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, у Криму майже зникла. Окремі предмети, що вивчались в українських школах – тепер не вивчаються. Основним напрямом в освітній сфері та у сфері політики щодо дітей і молоді стала мілітаризація.

Це є прямим порушенням прав на культурну і національну ідентичність, а також суперечить ст. 29 Конвенції ООН про права дитини, зокрема пунктам (с) виховання поваги до культурної самобутності, мови і національних цінностей і (d) підготовку дитини до свідомого життя у вільному суспільстві в дусі розуміння, миру, терпимості.

Протягом ведення бойових дій в окупації опинилася низка українських населених пунктів (зокрема у Луганській, Донецькій, Херсонській, Запорізькій, Київській, Чернігівській, Сумській, Харківській областях). Деякі з них були деокуповані на початку квітня 2022 року.

За даними ООН¹ станом на 20 квітня 563 266 громадян України були переміщені до РФ. Близько 121 тисячі з них — це діти. Більшість цих людей були вивезені примусово, тобто депортовані, з окупованих територій України. Багато людей, серед яких можуть бути і діти, перебувають у фільтраційних таборах, організованих окупантами.

¹ <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>

Ще жахливішим є те, що у ході війни діти гинуть, чи зазнають поранень. Станом на 13 травня 2022 року, за офіційними даними, російські окупанти вбили 226 українських дітей; понад 420 дітей отримали травми і поранення². Понад 1500 будівель закладів освіти пошкоджено чи повністю зруйновано.

За словами радниці - уповноваженої президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар'ї Герасимчук ці дані є приблизними, оскільки неможливо отримати повну інформацію з окупованих територій.

Освітняни відчують на собі особливу небезпеку, оскільки виконують надважливу місію у питаннях становлення української держави. У доктрині геноциду щодо України, яку оприлюднило державне російське інформаційне агентство, стверджується, що “необхідно перевиховати населення шляхом впровадження цензури, репресій та подавлення проукраїнських державницьких позицій в освіті та культурі, вилучити навчальні матеріали і заборонити усі навчальні програми, які мають українській зміст тощо”. Саме тому освітяни одними з перших відчували на собі “російський мир”.

Отже, організація середньої освіти є однією з важливих і складних задач, які виконують ОМС під час дії воєнного стану в Україні. І для кожної конкретної громади є свої специфічні завдання, зважаючи на те, до якого з чотирьох типів громад вона відноситься:

- тил,
- громади на лінії фронту,
- громади в облозі,
- окуповані громади.

На цих типах територій діють абсолютно різні моделі реальності, а отже й системи функціонування шкільної освіти. Нижче подано особливості функціонування шкільної системи кожної з цих типів громад, визначено які дії є можливими для організації середньої освіти, які проблеми та шляхи вирішення цих проблем існують у кожного типу громад³.

² <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3481622-primusove-vivezenna-ukrainskih-ditej-do-rosii.html>.

³ В розробці рекомендацій щодо організації освітнього процесу використано матеріали з офіційного сайту МОН, офіційного сайту Освітнього омбудсмена України, електронного видання «Практика управління закладом освіти», Інформаційно-аналітичного дослідження «Освітнє поле на тимчасово окупованих територіях України (2014- 2019 рр.)» Автори/авторки С. Мовчан, М. Суляліна, А.Галай

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В ТИЛУ

1. Заклади освіти продовжують працювати за українськими стандартами та програмами у дистанційному режимі — діти навчаються, вчителі працюють з дому або з місць тимчасового перебування, місцеві органи управління освітою працюють віддалено, або на своїх робочих місцях.
2. Заклади освіти приймають дітей внутрішньо переміщених осіб і організують для них освітній процес.
3. Органи управління освітою та керівники закладів освіти на безпечних територіях всіляко сприяють у здобутті освіти учням, які перебувають на тимчасово захоплених територіях, або у зонах активних бойових дій, забезпечуючи, за можливості, доступ до дистанційного навчання, або екстернату у закладах освіти на безпечній території.
4. У деяких випадках місцеві органи управління освітою приймають рішення завершити навчальний рік достроково.

Територіальні громади в тилу стикаються з багатьма проблемами, пов'язаними, зокрема з тим, що вони приймають велику кількість внутрішньо переміщених осіб. Частина закладів освіти задіяні для їх розміщення, харчування, пошиття військового спорядження, прийняття та пакування гуманітарної допомоги тощо, що створює додаткове навантаження як на інфраструктуру освіти, так і на працівників закладів освіти та працівників місцевих органів управління освітою. Причому, надмірне навантаження відбувається у поєднанні з суттєвим зниженням дохідної частини місцевих бюджетів і часто неможливості виплачувати середню заробітну плату в повному обсязі.

Нижче надаємо рекомендації щодо розв'язання декількох найбільш поширених для такого типу громад питань щодо організації освітнього процесу.

1. Облік і організація навчання тимчасово переміщених учнів за місцем їх перебування (навчання):

– питання організації освітнього процесу, виконання освітньої програми, навчального плану є внутрішнім питанням кожного закладу середньої освіти, його педагогічної ради та завданням педагогічних працівників, що передбачено відповідно до частин третьої та четвертої статті 10 Закону України «Про повну загальну середню освіту» у межах академічної автономії. З огляду на зазначене Міністерство освіти і науки України рекомендує закладам загальної середньої освіти: завершити 2021/22 навчальний рік, самостійно визначивши день закінчення освітнього процесу шляхом внесення, за необхідності, відповідних змін до структури навчального року, визначеної закладом; забезпечити виконання освітніх програм, навчальних програм та навчального плану за рахунок ущільнення навчального матеріалу, організації самостійної навчальної діяльності учнів, додаткових консультацій з використанням технологій дистанційного навчання тощо та внести відповідні зміни до календарно-тематичного планування з предметів інваріантної та варіативної складової навчального плану закладу освіти для забезпечення якісного виконання програм без урахування показників з кількості днів; звернути увагу на необхідність психологічної підтримки дітей, у тому числі після завершення навчального року. Відповідні матеріали розміщено на сайтах Міністерства освіти і науки України та Інституту модернізації змісту освіти за посиланнями:

– інформаційні матеріали «Психологічна турбота про дітей під час військових дій»; [Детально на сайті](#)

– всеукраїнський розклад (психологічні хвилинки); [Детально на сайті](#)

– проєкт психологічної підтримки «ПОРУЧ» (групи психологічної підтримки для підлітків, для батьків, для психологів) - спільний проєкт Міністерства освіти і науки України, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Українського інституту когнітивно-поведінкової терапії та ГО «ВГЦ «Волонтер»; [Детально на сайті](#)

– матеріали 2 для використання в роботі, записи вебінарів, «Гаряча лінія», контакти психологів тощо. [Детально на сайті](#)

– ведення окремого обліку тимчасово переміщених учнів за місцем їх перебування (навчання) визначає наказ МОН «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та організації освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» від 28.03.2022

№ 274). Відповідно до наказу місцеві органи управління у сфері освіти, у підпорядкуванні яких перебувають заклади загальної середньої освіти, мають забезпечити та організувати зарахування здобувачів загальної середньої освіти, які вимушені були змінити місце навчання та/або проживання (перебування) до закладів освіти. Записувати до Алфавітної книги учнів, які не відраховані з попереднього закладу освіти та планують туди повернутися не потрібно.

Для зарахування до закладу освіти в Україні не потрібна довідка ВПО (крім зарахування до 1 класу), одному з батьків чи іншим законним представникам достатньо лише подати заяву (її скановану копію чи фотокопію) про зарахування. Заява подається будь-яким способом: особисто або електронною поштою, через месенджер або іншим зручним способом для заявника. Якщо у законних представників наявне свідоцтво про народження дитини та свідоцтво її навчальних досягнень – бажано скановані копії чи фотокопії цих документів додати до заяви.

– **облік навчальних досягнень таких учнів** можна здійснювати як у Класному журналі відповідного класу, так і в окремому журналі. Це питання врегульовується наказом керівника, (рішення приймається в межах гарантованої державою академічної, організаційної, фінансової і кадрової автономії закладів освіти (ст. 23 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII);

– **заводити Книгу видачі свідоцтв про закінчення початкової школи** не потрібно. Відповідно до пункту 3 розділу III Порядку виготовлення, видачі та обліку документів про початкову освіту, затвердженого наказом МОН від 02.07.2021 № 767, документи про освіту зберігаються в Єдиній державній електронній базі з питань освіти (ЄДЕБО). У пункті 12 розділу III Порядку зазначено, що облік документів про освіту здійснюється в ЄДЕБО.

Заклад освіти, що забезпечує здобуття початкової освіти, подає до органу управління у сфері освіти інформацію, необхідну для створення замовлення за формою, що завантажується закладом освіти з Реєстру суб'єктів освітньої діяльності ЄДЕБО. Така інформація формується в електронній формі, підтверджується накладанням кваліфікованого електронного підпису керівника закладу та подається до відповідного органу управління у сфері освіти, як правило, не пізніше ніж за два місяці до завершення поточного навчального року. Інформацію щодо замовлення документів про початкову освіту учням можуть подавати як заклади освіти, в яких вони вчилися раніше, так і заклади, де діти навчаються зараз.

– при відмові батьків від того, щоб їхні діти вивчали російську мову як навчальний предмет, якщо у закладі освіти освітньою програмою (навчальним планом) він передбачений, необхідно педагогічній раді закладу освіти ухвалити рішення про внесення змін до освітньої програми, а саме до навчального плану. Таке рішення приймається на основі поданих батьками письмових заяв. В такому разі відбувається заміна цього предмета іншими предметами (або ж через збільшення частки вивчення наявних дисциплін). Місцевий орган управління освітою, за потреби, видає наказ про внесення змін до штатних розписів закладів загальної середньої освіти та затверджує нові штатні розписи;

– необхідно забезпечити заміну вчителя, організувати навчання з предмета, який не викладається в закладі освіти, або викладається в іншій кількості годин (поглиблене вивчення іноземної мови). Наприклад, можлива заміна іншим педагогічним працівником суміжної спеціальності. Окрім того, керівник закладу освіти може звернутися до управління освіти територіальної громади чи іншого закладу освіти із клопотанням долучити учнів класу/паралелі до віртуальних класних кімнат/платформ, які організували учителі інших шкіл, щоб діти не залишилися поза освітнім процесом з того, чи іншого навчального предмета;

– якщо немає змоги організувати навчання та виконувати навчальну програму з предмета у закладі освіти, рекомендуємо заступнику директора або класному керівнику запропонувати учням **інструменти та ресурси для дистанційного навчання**, зокрема спільний освітній проєкт МОН, Мінкультури, українських телеканалів ПЛЮС-ПЛЮС, «Піксель» та регіональних каналів Суспільного мовника, а також платформ онлайн телебачення MEGOGO, Київстар ТБ, 1+1 video та sweet.tv. Під час воєнного стану приватні школи надають безоплатний доступ до навчання. МОН та АМУ оприлюднювали на своїх офіційних сайтах перелік⁴ шкіл і організацій, які можуть допомогти дітям і сім'ям. Також МОН створило освітній чат-бот⁵, у якому можна отримати відповіді на найбільш поширені запитання щодо освіти (інформація про освітні послуги, які надають 30 країн, про те, як долучитись до онлайн-навчання, як відновити документи, як продовжити викладати тощо)

⁴ <https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-platformi-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-j-perevirenoyi-informaciyi>

⁵ <https://t.me/EducationUaBot>

– форму здобуття дітьми освіти визначають їхні батьки (ст.55 ЗУ «Про освіту»). Органи управління у сфері освіти мають забезпечити та організувати для учнів здобуття повної загальної середньої освіти за будь якою формою, що може забезпечити заклад освіти, та є найбільш безпечною для учнів (наказ МОН «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та організації освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» від 28.03.2022 № 274).

2. Зарахування учнів до першого класу:

– керівники місцевих органів управління освітою, закладів освіти організують прийом заяв про зарахування до закладів освіти впродовж строку дії воєнного стану в Україні, але не пізніше початку нового навчального року. Заяви приймаються від одного з батьків, опікуна, іншого законного представника нарочо, або у будь-який спосіб за вибором заявника, відповідно до наказу МОН від 13.06.2022 № 438.

3. Педагогічні працівники та працівники закладів освіти:

– працівникам закладів освіти, згідно з частиною першою статті 113 КЗпП, час простою не з вини працівника оплачують з розрахунку не нижче від двох третин тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу). Тобто, цією нормою встановлено нижню межу заробітку, який оплачують працівникові у разі простою. У стадії простою закладу працівник має право на звільнення за особисто написаною заявою до керівника закладу. Це є нормами українського законодавства про працю;

– працівникам закладів освіти, які в умовах воєнного стану, були змушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується збереження місця роботи, середнього заробітку та інших виплат, передбачених законом (частина перша статті 57-1 ЗУ «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII). Норма цієї статті поширюється на всіх працівників закладів освіти, посади яких передбачені в штатному розписі закладу освіти, складеному на основі типових штатних нормативів;

– норми щодо виплат компенсацій і вихідної допомоги під час дії воєнного стану не змінилися. У період дії воєнного стану щорічну основну оплачувану відпустку необхідно надавати працівникам тривалістю 24 календарних дні (пункт 1 статті 12 ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX). Це не впливає на виплату компенсації за невикористану щорічну від-

пустку, що належить працівникам. При звільненні педагогічних працівників виплачується грошова компенсація за невикористані дні щорічної основної відпустки з розрахунку повної її тривалості особам, які до звільнення пропрацювали не менше 10 місяців (частина друга статті 24 ЗУ «Про відпустки». Грошова компенсація педагогам виплачується пропорційно відпрацьованому часу, якщо особа до звільнення пропрацювала менше 10 місяців (постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам навчальних закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам» від 14.04.1997 № 346);

Разом з тим, необхідно зазначити, що у Верховній Раді України готується до другого читання проект ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин» (реєстр. № 7251 від 05.04.2022), до якого надавались зауваження стосовно внесення змін до статті 12 Закону № 2136 щодо зняття обмеження тривалості щорічної відпустки для педпрацівників. Зокрема, у висновку головного науково-експертного управління зазначається, що вказані обмеження (в 24 календарні дні) доцільніше запроваджувати не для всіх працівників, а за рішенням роботодавця, що буде прийматися ним залежно від конкретних умов діяльності.

Оскільки у разі не надання педагогічним працівникам відпустки у повному обсязі під час літніх канікул, використати відпустку під час навчального року для них буде проблематично, у зв'язку з особливостями їхньої педагогічної діяльності. Тому на вимогу закону потрібно буде здійснити грошову компенсацію за дні невикористаної відпустки. Кошти на таку компенсацію не передбачено ні в державному, ні в та місцевому бюджетах, що спровокує дефіцит бюджету.

Зважаючи на зазначене АМУ вважає за необхідне врахувати у законопроекті 7251, що у педагогічних працівників відпустка має бути використана повністю у літній період.

– цьогорічна атестація педагогів, за можливості, проводиться. При цьому її проведення рекомендуємо спростити, скоротивши кількість членів атестаційної комісії до мінімальної, провівши засідання атестаційної комісії онлайн: як за участі педагогічних працівників, так і за відсутності у них можливості долучитися. Якщо педагог не з'явився на засідання атестаційної комісії, вважайте неявку, як відсутність з об'єктивних причин;

– успішне проходження сертифікації зараховується як проходження атестації педагогом і є підставою щоб присвоїти йому відповідну кваліфікаційну категорію та/або педагогічне звання, тому не потребує проведення оцінювання досвіду практичної діяльності педагогів, їх особистої присутності.

– адміністрація закладу зобов'язана вжити заходів, щоб **замінити відсутнього працівника**, якщо учитель виїхав за межі території/країни та не має змоги здійснювати освітній процес навіть за допомогою технологій дистанційного навчання, (пункт 64 Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти, затвердженої наказом МОН від 15.04.1993 № 102). Керівники закладів освіти, як правило, мають організувати заміщення тимчасово відсутніх учителів учителями тієї ж спеціальності, забезпечивши оплату праці погодинно чи за тарифікацією залежно від термінів заміни.

4. Проходження ЗНО:

– цього року змінено процедуру проходження зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО). Відповідні зміни передбачено Законом України "Про внесення змін до деяких законів України у сфері освіти" від 24.03.2022 р. № 2157-IX. У зв'язку з цим передбачено, що замість трьох тестів, цього року вступники пройдуть один Національний мультипредметний тест. Для організації ЗНО пункти тестування будуть діяти лише на тих територіях, які є безпечними. До яких вступникам потрібно буде потрапити особисто для проходження ЗНО.

5. Державна підсумкова атестація:

– у 2021/22 навчальному році, відповідно до нормативно-правових актів, здобувачів загальної середньої освіти звільнено від проходження державної підсумкової атестації (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України в сфері освіти» від 24.03.2022 року № 2157-IX; наказ МОН від 28.02.2022 № 232 «Про звільнення від державної підсумкової атестації учнів, які завершують здобуття початкової та базової загальної середньої освіти у 2021/2022 навчальному році», зареєстрований у Мінюсті 03 березня 2022 року за № 283/37619). У відповідній графі додатку до документа про освіту робиться запис "звільнений(а)".

6. Документи про здобуття освіти:

– державне підприємство «Інфоресурс» продовжує в плановому режимі забезпечувати організацію замовлення, видачі та обліку документів про базову середню освіту та повну загальну середню освіту

згідно з Порядком замовлення документів про базову середню освіту та повну загальну середню освіту, видачі та обліку їх карток, затвердженим наказом МОН від 10.12.2003 № 811 (у редакції наказу МОН від 13.08.2007 № 737), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 16 лютого 2004 р. за № 201/8800, а також вживати заходи для забезпечення замовників додатками до документів про загальну середню освіту та відзнаками про досягнення у навчанні – золотими медалями «За високі досягнення у навчанні» та срібними медалями «За досягнення у навчанні»;

– інформацію на замовлення документів про освіту випускникам можуть подавати як заклади освіти, в яких вони вчилися раніше, так і заклади, де діти навчаються зараз. Кінцевий термін подачі замовлень на виправлення інформації стосовно документів про відзнаку та підтвердженнь на виготовлення документів з відзнакою встановлюється за сім днів до дати вручення документів про освіту випускникам. Орієнтовно в першій половині червня 2022 року державне підприємство «Інфоресурс» планує узгодити з департаментами (управліннями) освіти і науки обласних, Київської міської держадміністрацій, а також регіональними вузами графіки відвантаження їм документів про базову середню освіту та повну загальну середню освіту, додатків до цих документів та відзнак про досягнення в навчанні для передачі школам та вручення випускникам;

– видача документів про освіту та заповнення додатків до них здійснюється відповідним закладом освіти. У випадку, якщо на час закінчення навчального року заклад освіти, випускникам якого було замовлено свідоцтва, не функціонує внаслідок збройної агресії РФ, видачу свідоцтв та заповнення додатків до них може здійснити інший заклад освіти за місцем перебування випускника (для учнів, які перебувають за кордоном - будь-який заклад освіти в Україні), визначений органом управління у сфері освіти. У цьому випадку, у додатку уповноваженою особою закладу освіти, що заповнила додаток до свідоцтва, робиться запис з посиланням на наказ, «Додаток заповнено на підставі наказу МОН від ... № ...».

Відповідно до наказу МОН від 04.02.2014 № 97 (зі змінами), описи документів про освіту не містять вимог щодо наявності печатки закладу освіти як на свідоцтві, так і на додатку до нього.

7. Дублікати документів про середню освіту:

– органами управління у сфері освіти має бути організовано прийом будь-яким закладом освіти заяв щодо надання інформації про

отримані в Україні документи про загальну середню освіту, поданих у будь-який спосіб за вибором заявника, їх узагальнення та надси- лання державному підприємству «Інфоресурс» протягом 3 робочих днів від дня надходження відповідних заяв. Державне підприємство «Інфоресурс» буде опрацьовувати згадані вище заяви, і у тому ви- падку, якщо вони надходитимуть безпосередньо до підприємства.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ НА ЛІНІЇ ФРОНТУ

Оскільки забезпечення безпечного освітнього середовища є безпосереднім і одним з першочергових завдань місцевих органів управління освітою, особливо під час дії воєнного стану, то шкільне навчання в тих територіальних громадах, де цивільному населенню рекомендовано евакуюватись – не відбувається. При цьому учні отримують освіту виїхавши з батьками у більш безпечне місце.

Педагогічним та іншим працівникам закладів освіти має нараховуватися заробітна плата та зберігатись місце роботи, незважаючи на ситуацію.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ, ЩО ОКУПОВАНІ

1. Заклади освіти продовжують працювати за українськими стандартами та програмами у дистанційному режимі — діти навчаються, вчителі працюють з дому або з місць тимчасового перебування, місцеві органи управління освітою працюють віддалено.
2. Місцеві органи управління освітою приймають рішення завершити навчальний рік достроково.

В окупованих населених пунктах, де зберігається доступ до інтернету та необхідні засоби для здійснення освітнього процесу (немає інтенсивних обстрілів, є електроенергія), заклади освіти продовжують свою роботу в дистанційному режимі.

Особливостями окупованих територій є те, що педагоги можуть перебувати під тиском, а також їх життю може загрожувати реальна небезпека. Офіційна позиція МОН з цього питання:

- для тих педагогів, які не мають змоги продовжувати роботу (зокрема через перебування під окупацією, брак технічних можливостей для роботи тощо), зберігається робоче місце та зарплата;
- МОН категорично не допускає співпрацю працівників закладів освіти з окупаційною владою. Викладання за російськими програмами прирівнюється до колабораціонізму, за який педагоги можуть понести покарання, адже у Кримінальному кодексі України з'явилася норма щодо встановлення покарання (виправні роботи до 2 років, арешт до 6 місяців, позбавлення волі до 3 років з позбавленням права займатися в майбутньому педагогічною діяльністю) за пропаганду у закладах освіти з метою сприяння російській армії та за дії, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти.

Водночас рф намагається якомога скоріше відновити навчальний процес на окупованих територіях та перейти на навчання російською мовою, за російськими програмами та підручниками, не чекаючи кінця навчального року, як це було у 2014 році на тимчасово окупованих територіях До-

нецької та Луганської областей. В таких випадках органи місцевого самоврядування відповідно до наказу МОН від 01 квітня 2022 року № 290 приймають рішення про дострокове закінчення навчального року. Будь-які «законодавчі акти» видані окупаційною владою, запис в трудовій «новим» керівником не визнається та немає юридичною сили.

Для такого типу громад найбільш поширеними є питання:

1. Оплата праці працівників закладів освіти:

- механізм оголошення простою та здійснення відповідних виплат працівникам, які перебувають на окупованих територіях залишається не до кінця врегульованим. Як правило, органи управління освітою та керівники закладів освіти, які мають проукраїнські погляди, переважно відсторонені від посад або виїхали за межі окупованих територій. Відповідно, вони не мають змоги видати накази про простій, втратили доступ до печаток, електронних цифрових підписів тощо для нарахування заробітної плати працівникам сфери освіти. Через це педпрацівники, які відмовляються виконувати вимоги окупантів, залишаються без засобів до існування.

Щоб забезпечити нарахування заробітної плати, необхідно вирішити питання оголошення простою працівникам закладів освіти, про що повідомити працівників закладів освіти та визначитись, як відбуватиметься оплата: по завершенню дії воєнного часу, після деокупації території, по можливості із запізненням тощо;

- водночас, необхідно зазначити, що роботодавець звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання щодо строків оплати праці, якщо доведе, що сталося внаслідок ведення бойових дій або ж інших обставин непереборної сили. При цьому звільнення роботодавця від відповідальності за несвоєчасну оплату праці не звільняє його від цього обов'язку. Якщо своєчасні виплати неможливі внаслідок ведення бойових дій, то строки можуть бути відтерміновані до моменту відновлення діяльності.

2. Проходження ЗНО:

- для випускників з окупованих територій сьогодні зберігається можливість скласти ЗНО на безпечних територіях України. Однак в цьому випадку підлітки з окупованих територій можуть наражатись на небезпеку, або й взагалі не матимуть змоги виїхати (не пропустять окупанти через блок-пости, обхідні дороги заміновані, організовано вивозити - небезпечно (обстріли і т.п.);

- про необхідність спеціальної процедури вступу до вищих закладів освіти АМУ надіслало лист до МОН. У листі АМУ зазначає, що діти окупованих у 2022 році територій України, знаходячись у постійній стресовій ситуації, не маючи змоги повноцінно підготуватись до тесту та не маючи можливості фізично добратись до пунктів тестування на безпечній території, повинні мати право на певні тимчасові преференції від держави. Однак, на сьогодні такої процедури ще не розроблено.

3. Виконання освітніх планів та програм:

- найголовніше зараз для учнів, які знаходяться на окупованих територіях – це збереження життя та здоров'я, а надолужити освітні втрати вони зможуть у майбутньому. За відсутності результатів річного оцінювання після завершення навчання за освітньою програмою закладу освіти учень має право до початку нового навчального року пройти річне оцінювання (наказ МОН від 28.03.2022 р. № 274 “Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні”). А також учні 1–10 класів можуть бути не переведені на наступний рік навчання та залишені для повторного здобуття загальної середньої освіти у тому самому класі на підставі письмової заяви одного з їхніх батьків чи інших законних представників. Також можливе запровадження інших механізмів щодо компенсації освітніх втрат учнів.

Громади, які в облозі, можуть використовувати рекомендації щодо організації освітнього процесу для громад, які в тилу, або для тих, що на лінії фронту, або для тих, що в окупації – в залежності від конкретної ситуації на даний момент.

Найголовніше сьогодні не втрачати впевненість у перемозі України! Україна була, є і буде!

Загарбників буде знищено, а діти й надалі навчатимуться і зможуть використовувати свої знання зробити Україну квітучою, заможною, сильною державою, державою освічених людей!

ДОДАТОК 1

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ БУЛИ ВИДАНІ ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

1. Закон України «Про освіту» із змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» 15 березня 2022 року № 2126-IX;
2. Наказ МОН від 28 лютого 2022 р. № 232 про звільнення від проходження державної підсумкової атестації учнів, які завершують здобуття початкової та базової загальної середньої освіти, у 2021/2022 навчальному році <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zvilnennya-vid-prohodzhennya-derzhavnoyi-pidsumkovoyi-atpochatkovoyi-ta-bazovoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-u-20212022-navchalnomu-rocizareyestrovaniy-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-03-bereznya-2022-roku-za-28337619>
3. Наказ МОН від 01 квітня 2022 р. № 290 про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-okremih-pitan-zavershennya-20212022-navchalnogo-roku>
4. Наказ МОН від 12 травня 2022 р. № 434 про організацію та проведення у 2022 році національного мільтипредметного тесту <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizaciyu-ta-provedennya-u-2022-roci-nacionalnogo-miltipredmetnogo-testu>
5. Лист МОН від 16 квітня 2022 р. № 1/4202-22 щодо зарахування до 1-го класу закладів загальної середньої освіти <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-okremih-pitan-zavershennya-20212022-navchalnogo-roku>
6. Наказ МОН від 13 травня 2022 р. № 438 про деякі питання зарахування до закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-zarahuvannya-do-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini>

ЗРАЗКИ РІШЕНЬ ОМС

Призупинення діяльності закладів освіти у зв'язку із введенням воєнного стану

НАКАЗ

від _____

№ _____

Про організацію освітнього
процесу в закладах освіти

_____ громади

з 25 лютого 2022 року

Відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» листа Міністерства освіти і науки України від 25 лютого 2022 року № 1/3276 «Про організацію освітнього процесу», у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України

НАКАЗУЮ

1. Призупинити з 25 лютого 2022 року освітній процес у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти _____ громади.
2. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Начальник управління освіти _____

Відновлення роботи закладів освіти в дистанційному режимі

НАКАЗ

від _____

№ _____

Про організацію освітнього
процесу в закладах освіти
_____ громади
в умовах воєнного стану

Відповідно до Закону України від «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» з метою забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного стану

НАКАЗУЮ

1. Керівникам закладів освіти:

- 1.1. з 28 лютого 2022 року організувати освітній процес у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти _____ громади організувати освітній процес у дистанційній формі або будь-якій іншій формі, найбільш безпечній для його учасників;
- 1.2. Організувати комунікацію між учасниками освітнього процесу за допомогою наявних засобів зв'язку;
- 1.3. Інформувати здобувачів освіти, їх батьків про організацію освітнього процесу та особливості навчання в умовах воєнного стану;
- 1.4. Забезпечити безпечні умови організації освітнього процесу.

2. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Начальник управління освіти _____

Погодження на відновлення роботи
закладів освіти

Від _____ № _____

_____ обласній військовій адміністрації

Лист –погодження

Прошу погодити організацію освітнього процесу в
_____ громаді _____ району _____ --області на період
воєнного стану з 21 березня 2022 року, а саме:

№ з/п	Назва закладу освіти	Учнів	Форма організації освіти
			Навчання з використанням дистанційних технологій

Всього учнів:

_____ голова _____

**Проведення заходів національно-патріотичного характеру
у закладах загальної середньої освіти
(наказ управління освіти Чернівецької міської ради № 120 від 09.05.2022 р.)**

Посилання на наказ:

https://osvita.cv.ua/wp-content/uploads/2022/05/N_120.pdf

У К Р А Ї Н А
Чернівецька міська рада
Управління освіти

Н А К А З

09.05. 2022

№ 120

**Про реалізацію проєкту
«Абетка спротиву» у закладах
загальної середньої освіти
Чернівецької ТГ**

На виконання п.4.1. Плану заходів з реалізації Програми розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя Чернівецької міської територіальної громади на 2022-2025 роки та Стратегії популяризації української мови у закладах освіти Чернівецькій міській територіальної громади, затверджених наказом управління освіти Чернівецької міської ради від 03.05.2022 №115 «Про затвердження Плану заходів з реалізації Програми розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя Чернівецької міської територіальної громади на 2022-2025 роки та Стратегії популяризації української мови», наказу Департаменту освіти і науки Чернівецької обласної військової адміністрації від 29 квітня 2022 року №105 «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії популяризації української мови»,

Н А К А З У Ю:

1. Організувати у закладах загальної середньої освіти з 16 по 20 травня 2022р. реалізацію проєкту «Абетка спротиву» відповідно до рекомендацій, що додаються.
2. Розмістити кращі роботи проєкту на інформаційних сайтах закладів.
3. Надати інформацію про проведення заходу до 24.05.2022р. на електронну адресу zastankevych-gs@mcta.ua.
4. Наказ розмістити на інформаційному сайті управління освіти.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на начальника відділу загальної середньої освіти Тернівської міської ради Кузьміну О.Л.

Начальник управління

Виконавець:

Головний спеціаліст управління

Погоджено:

Начальник відділу загальної середньої освіти

Ірина ТКАЧУК

Ірина ЗАСТАНКЕВИЧ

Олена КУЗЬМІНА

Додаток
до наказу від 09.05.2022 №120
управління освіти Чернівецької
міської ради

Рекомендації щодо організації проведення проєкту «Абетка спротиву»

Мета проєкту: всебічний розвиток і функціонування української мови, популяризація української мови, поглиблення знань з історії України крізь призму подій від часів повстанців (ОУН, УПА) до сучасної українсько-російської війни; залучення школярів до позаурочної роботи.

Хід створення електронної абетки спротиву:

1. Кожна сторінка абетки має містити: слово, вірш, малюнок.
2. Розробити абетку спротиву, кожна літера якої, символізуватиме слово, пов'язане з діяльністю або історією українських повстанців, військових (приклад: бофон, байрактар, гутірки, декалог, нація, азовець, прихисток, нацгвардієць тощо).
3. До кожного слова написати авторський вірш, есе військово-патріотичного спрямування.
4. До кожної літери (слова) зробити ілюстрацію (малюнок).

Для кращого та якіснішого створення абетки:

- використовуйте єдиний стиль (при створенні малюнків, встановіть однакові умови використання одних матеріалів: олівці або фарби, або комп'ютерна анімація тощо);
- проведіть мозковий штурм при підборі слів до кожної літери;
- ознайомтесь з прикладом створення Повстанської абетки;
- після проведення відбору слів, оголосіть конкурс спочатку на кращий вірш, а потім на кращий малюнок до кожного.

Відновлення проведення конкурсу на посаду директора комунального закладу загальної середньої освіти

НАКАЗ

від _____

№ _____

Про проведення конкурсу
на посаду керівника комунального закладу

_____

У зв'язку із введенням воєнного стану в Україні з 24 лютого 2022 року продовжити термін прийому документів для участі у конкурсі на посаду керівника комунального закладу _____ до _____ 2022 року.

НАКАЗУЮ:

1. Відновити прийом документів для участі у конкурсі на посаду керівника комунального закладу _____ з _____.
2. Зберегти умови проведення конкурсу відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Положення про проведення конкурсу на посаду керівника закладу загальної середньої освіти, затвердженого рішенням _____ ради _____ сесії, _____ скликання від _____ № _____, наказу управління освіти від _____ № _____.
3. Оприлюднення цього наказу на сайті управління освіти.
4. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Начальник управління освіти _____

